

Kaszálókat és életmódot védenek a Pogány-Havas Kistérségben

Első hallásra furcsának tűnhet, hogy a hagyományos falusi életmódnak és a hegyi kaszálók élővilágának megőrzése szorosan összefügg, vagy hogy zajlik már egy olyan projekt, amelynek keretében a kaszálók élővilágának felmérésével párhuzamosan segítik a gazdákat a tej értékesítésében is. Márpedig a Pogány-Havas Kistérség különösen nagy hangsúlyt fektet az értékőrzésre, s a kistérségi társulás által kivitelezésre kerülő kaszálóvédelmi projekt épp ilyen: a természeti és kulturális értékkel egy időben a hagyományos, hétköznapi életvitelt is próbálja menteni.

Daczó Katalin

„A kaszáló Székelyföldre jellemző élőhely-típus és mezőgazdasági területtípus egyben – magyarázza Demeter László, a kaszálóvédelmi projekt koncepciójának egyik kidolgozója, és a sokrétű projekt biológiai részének koordinátora. – A mi kaszálóink különösen színesek, tarkák, növény- és állatfajokban gazdagok, manapság divatos szóval nagy a biodiverzitásuk. A tarka réteket látva, a nyugat-európaiak mindig csodálkoznak. Náluk ez szokatlan, mert „feljavított” (műtrágyázott és felülvetett) gyepeik vannak.”

A kaszáló egy ember által kialakított (féltermészetes) élőhelytípus, hangsúlyozta a biológus, ugyanis a nyílt gyepterületek akkor váltak uralkodó tájlelemmé Európa nagy részén, amikor az erdőket kiirtották. „A Székelyföldre jellemző nagyal-

Foto: Molnár Abel

lat-tartásnak nagyobb a szénaigénye, mint a Romániában sok helyen uralkodó juhászatnak, a széna pedig a kaszálókon terem, amelyek művelésének évszázados hagyományai vannak vidékünkön – folytatja eszmefuttatását Demeter László. – A kaszálás és a mérsékelt legeltetés ökológiai szóhasználatban mérsékelt zavarásnak számít, ami kedvez a nagy fajgazdagság kialakulásának, vagyis egy adott területen többféle élőlény, pl. virág, rovar él meg, mint egy túlzottan zavart (szántó, legelő) vagy teljesen zavartalan (erdős) területen.”

A kaszálóvédelmi projekt épp

„Ahhoz, hogy a kaszálók fennmaradjanak, csupán az kell, hogy a mostanig folytatott önfenntartó vagy félig önellátó gazdálkodást folytassák az emberek.”

Demeter László | biológus

ezekre az adottságokra: egyrészt a hagyományos gazdálkodás meglétére, másrészt a kaszálók természeti értékére épül. „Nyugat- és Közép-Európában rengeteg pénzt költenek arra, hogy a nagy természeti értékű kultúrtájukat mesterségesen fenntartsák. Nálunk a természeti érték egyúttal az életformának is alappillére, így ahhoz, hogy a kaszálók fennma-

radjanak, nem kell semmi egyéb befektetés vagy tevékenység, mint az, hogy a mostanig folytatott önfenntartó vagy félig önellátó gazdálkodást folytassák az emberek – véli a biológus. – Ha támogatjuk ezt az életformát, a kaszálók és élőviláguk fennmaradását is segítjük. Ezért a projekt része például támogatni a gazdákat a tej értékesítésében, tejminőség-mérő műszerek vásárlása és tejszarnokok kialakítása révén.

A BIODIVERZITÁS FELMÉRÉSE

A sokrétű projekt részeként szakértők mérik fel az élőhelyek biodiverzitását, különösen részletesen két célterületen: Delne mellett, a Torda völgyében és Gyimesben a Jávárdi hegy környékén. A felmérés során a növényzetet, valamint a madarak, kétélűek, hüllők, pókok és lepkek jelenlétét vizsgálják.

„Igyekszünk természeti szempontból különlegesen értékes területeket azonosítani – részletezi Demeter László –, és ezeket valamilyen szintű, helyi, országos vagy európai szintű védelemre javasolni, természetesen az érintettekkel, tulajdonosokkal való konzultáció után. A természetvédelem szó hallatán az emberek mindjárt a megszorításokra gondolnak, de a védett státus elsősorban a helyiek érdeke kell, hogy legyen, például növeli a vidék híret, segíti a helyi termékek értékesítését. Készítünk egy filmet is, ami bemutatná, hogyan használják a tájat az emberek, főleg a kaszálókra összpontosítva, és bemutatná azok természeti sokféleségét.”

FÓKUSZBAN TORDA VÖLGYE

Torda völgyében a tócsák élővilágának felmérésére vonatkozó program keretében is végeztek kutatásokat. Most a kaszálóvédelmi programnak is középpontjába került, és nem véletlenül: a jelenlegi adatok szerint például ott él a legnagyobb ismert mocsári-béka populáció Romániában. „Ez egy könnyen megközelíthető, látogatóbarát, kellemes, kulturális szempontból is különlegesen értékes terület – mondja a kutató. – Maguk a tócsák is egy különleges élőhelytípust jelentenek gazdag állatvilággal, a békák pedig kapcsolhatók a gyepekhez, a kaszálókhoz, mert csak szaporodásra használják a tócsákat, máskor a gyepeken tartózkodnak, tehát ha nincsenek gyepek, akár el is tűnhetnek. Ezt a völgyet a vízenyőssége mentette meg a felszántástól. Ugyanakkor ott van a Szent János-templom, mint kulturális érték, tehát szerencsés találkozás ez a hely a különböző értékeknek.”

A projekt fontos része, hogy az eredményeket a nagyközönség, az ökoturizmusban érdekelt tudomására hoz-

zák, és az iskolák számára is készítenek leírást az eredményekről. Nagyon fontos, hogy a helyi természeti és kulturális értékek bekerüljenek az iskolai oktatásba, mert jelenleg majdnem teljesen hiányzanak onnan.

Sajtókészítő-tanfolyamot is szerveznek az érdeklődőknek, melynek során tartós és drágább sajtók készítésének titkaiba is beavatják a gazdákat, és segítenek a helyi termékek értékesítésében. A projekt keretében június 7-9-e között Borospatakon egy nemzetközi konferenciára is sor kerül.

A projekt végső célja a kaszálók és a hagyományos gazdálkodás megmaradásának az elősegítése. Ez a cél messze túlhaladja a projekt költségvetését, de fontos előrelépést jelenthet a témában. Mint köztudomású, a gazdák legnagyobb problémája jelenleg a tej értékesítésének nehézsége, és sok esetben az ellehetetlenülése. A helyzet javításában a társadalomnak és a helyi vállalkozóknak is nagy felelősségük van: a helyi termékek vásárlása, illetve forgalmazása által mindenki hozzájárulhat a hagyományos gazdálkodás és az értékes természeti környezet fennmaradásához.

Kaszálóvédelmi program

A kaszálóvédelmi projekt 2009 szeptemberétől 2011 februárjáig tart. Kivitelezője a Pogány-havas Kistérségi Társulás, projektvezető Rodics Gergely kistérségi menedzser, támogatói az ENSZ Környezetvédelmi Alapjának Kis Pályázatok Programja, a Barbara Knowles Alap, az Európai Természetvédelmi és Állattartási Fórum és magánszemélyek. A projekt partnerei a Sapientia EMTE, a Hargita Megyei Tanács, a Hargita Megyei Környezetvédelmi Ügynekség és az ADEPT Alapítvány. A program keretében egy honlap is működik, amelyen lehet követni az újdonságokat: <http://www.mountainhaymeadows.eu/>.